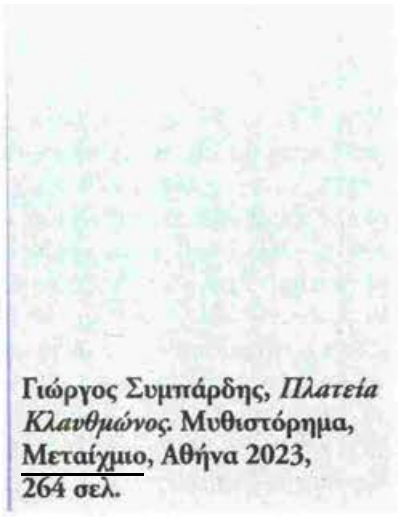
the books' journal

Είδος: Περιοδικό / Κύριο / Μηνιαίο / Βιβλίου
Ημερομηνία: Τετάρτη, 01-11-2023
Σελίδα: 80,81 (1 από 2)
Μέγεθος: 1604 cm ²
Μέση κυκλοφορία: Μη διαθέσιμη
Επικοινωνία εντύπου: 210 6450006

Λέξη κλειδί: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Γιώργος Συμπάρδης, *Πλατεία Κλανθμώνος*. Μυθιστόρημα, Μεταίχμιο, Αθήνα 2023, 264 σελ.

Ένας ανέγγιχτος της δικτατορίας

Από την ΕΡΙΦΥΛΗ ΜΑΡΩΝΙΤΗ

Ένας νεαρός φοιτητής Νομικής στη δικτατορία καταλαβαίνει την ανταρχική εκτροπή, ζει και κάποιες από τις συνέπειές της – αλλά η δική του χειραφέτηση δεν είναι στην πολιτική αλλά στην ερωτική ταυτότητα. Ο Γιώργος Συμπάρδης επιστρέφει με ένα μυθιστόρημα που ακόμα μια φορά ασχολείται με προσωπικά βιώματα ανθρώπων που ιδιωτεύουν, έστω κι αν γύρω τους ρέει το ποτάμι της ιστορίας. [ΤΒJ]

Λέγεται –ορισμένες φορές λένε και οι ίδιοι οι λογοτέχνες– πως τελικά, στη διάρκεια του δημιουργικού τους βίου, όλο κι όλο γράφουν ένα βιβλίο. Άλλοι εξελισσόμενοι πολυγραφότατοι κι άλλοι πιο ολιγογράφοι, δίχως βεβαίως να ορίζεται ποιο από τα έργα τους συμπυκνώνει ύφος, μορφή και περιεχόμενο, ή αν αποτελεί ένα στόχο - νόστο, όπου η επιστροφή λειτουργεί εντέλει φυγόκεντρα αλλά παραγωγικά.

Συγκριτικά με άλλους ομότεχνούς του, ο βραβευμένος Γιώργος Συμπάρδης είναι ολιγογράφος, αλλά με μακρά δημιουργική διαδρομή, κατά την οποία όχι μόνο δεν παρακάμπτει, αλλά αντιμετωπίζει μετωπικά, σχεδόν υπερασπίζεται αυτή την πρόκληση, με κρυστάλλινη επίγνωση, με σταδιακά μειούμενο φόβο για τον προσεκτικό αναγνώστη, με αφηγηματικό αλλά και με υπαρξιακό πάθος. Κόντρα σε όλους τους καιρούς!

Αν μετρώ σωστά, σε τριάντα έξι χρόνια έχουν κυκλοφορήσει έξι βιβλία μυθοπλασίας. Μια νουβέλα –*Μεγάλες γυναίκες* (2015)– και πέντε μυθιστορήματα –*Μέντιουμ* (1987), *Ο άχρηστος Δημήτρης* (1998), *Υπόσχεση γάμου* (2011) που το 2012 τιμήθηκε με το Κρατικό Βραβείο, με το βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών και με το βραβείο του λογοτεχνικού περιοδικού *Κλεψύδρα*, τα *Αδέλφια* (2018) που απέσπασε το βραβείο μυθιστορήματος του ηλεκτρονικού περιοδικού *Αναγνώστης*, και τώρα η *Πλατεία Κλανθμώνος* (Μεταίχμιο).

Συνεπώς, δεν μας εκπλήσσει ότι και το νέο μυθιστόρημά του εμπεριέχει, συμπυκνώνει και εξελίσσει, αν και σε διαφορετικό αφηγηματικό περιβάλλον και γλωσσικό πλαίσιο με τα προηγούμενα του πεζά, θέματα δουλεμένα που τον έχουν ήδη απασχολήσει σε άλλα συμφραζόμενα. Για τον τακτικό του αναγνώστη είναι διακριτά και ορατά. Πιο συγκεκριμένα, μας λέει ο συγγραφέας:

> Το θέμα της «αποσιωπημένης» ομοφυλοφιλίας αλλά και του κοινού μυστικού της αμφιφυλοφιλίας, που κι αυτή καλά κρατεί, με απασχόλησε στο *Μέντιουμ*, με απασχολεί και στον *Άχρηστο Δημήτρη*. Καινούργιο στοιχείο στην *Πλατεία Κλανθμώνος* είναι ο γάμος – ποιοι ποιες παντρεύονται, τι γάμους κάνουν και οι καρποί αυτών των γάμων.

ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΧΟΥΝΤΑΣ

Υπάρχει όμως και μια άλλη διαφοροποίηση-καινοτομία σε αυτό το τελευταίο μυθιστόρημα, που μάλιστα συμπίπτει, καθώς βαδίζουμε προς το 2024, με τη συμπλήρωση 50 χρόνων από το τέλος της δικτατορίας; Το μάλλον ουδέτερο ιστορικό πλαίσιο των προηγούμενων έργων του Συμπάρδη, που κουμπώνει αρμονικά με τις αγωνίες, τις δυσθυμίες, τις αντιφάσεις και τα αδιέξοδα των μεσοαστών ηρώων του, στην *Πλατεία Κλανθμώνος* αντικαθίσταται από μια ιδιαιτέρως ταραγμένη και ανελεύθερη πολιτική περίοδο στην ιστορία της χώρας.

Με το άνοιγμα της διήγησης, η αρχή της εξιστόρησης εγγράφεται στον πρώτο χρόνο της δικτατορίας των Συνταγματαρχών. Ένας δεκαεννιάχρονος φοιτητής της Νομικής περιπλανάται στην κεντρική πλατεία της Αθήνας που έδωσε το όνομα του τίτλου, με άνευρη (όπως θα αποδειχθεί) πολιτική ευαισθησία, με θαμπή ματιά και με αμφιταλαντευόμενη σεξουαλική όρεξη. Η αριστοτεχνική, συνωμοτική περιγραφή ενός περίκλειστου χώρου βουτηγμένου στο σκοτάδι κτίζει ένα σκηνικό αμφισημίας, που λίγο-πολύ θα συνεχιστεί σε όλο το μυθιστόρημα. Συνωμοτικός κώδικας, ναι, υπάρχει. Αλλά γιατί και τι αφορά; Όπως θα δείξει αφενός η επακόλουθη σύλληψη, αφετέρου η μετέπειτα περιπλάνηση του φοιτητή στους δρόμους της Αθήνας, η μυστικότητα ή και η αμηχανία δεν αφορούν κάποια ταλάντωση ανάμεσα στο πολιτικό και το ατομικό. Τουλάχιστον εμφανώς.

Στην πλοκή μας οδηγεί ο συγγραφέας:

> Η *Πλατεία Κλανθμώνος* (όπως και όλα τα προηγούμενα βιβλία μου, ακόμα και τα *Αδέλφια*) εστιάζει στα προσωπικά βιώματα ηρώων που μοιάζει να ιδιωτεύουν. Η δικτατορία υπάρχει εκεί έξω, το κλίμα υπάρχει και τους επηρεάζει, ακόμα και τις διαθέσεις τους επηρεάζει, αλλά τόσο όσο και τη μεγάλη πλειονότητα των υπολοίπων που υφίστανται τον εγκλωβισμό. Ο ζόφος του αστυνομικού τμήματος όπου οδηγείται ο δεκαεννιάχρονος ήρωάς μου στο πρώτο μέρος του βιβλίου διαρκεί όλο κι όλο ένα βράδυ, ενώ και η τριήμερη περιπλάνησή του που ακολουθεί δεν οφείλεται στο φόβο της αποκάλυψης του λόγου για τον οποίο τον συνέλαβαν αλλά στην εσωτερική του πάλη με τα αναπάντητα ερωτήματα που τον βασανίζουν καιρό. Ακόμα και οι τρεις φίλοι του στο πανεπιστήμιο περιγράφονται ως εκ πεποιθήσεως ανένταχτοι, αδέσμευτοι και πιστοί μόνο στην τέχνη.

Όσο ο ήρωας μας κυκλοφορεί όχι απλώς ανένταχτος αλλά περίπου *ανέγγιχτος* από την καταστολή, τις διώξεις, την καταπάτηση των δικαιωμάτων, αλλά και τις πράξεις αντίστασης κατά της χούντας, διατρέχοντας το σκοτεινό λαβύρινθο των ερωτικών του επιθυμιών αλλά και της κατάδυσης σε ένα προβληματικό οικογενειακό παρελθόν, ο συγγραφέας κεντά τον καμβά της μυθοπλασίας του.

«Στην *Πλατεία Κλανθμώνος*», εξηγεί, «με ενδιέφεραν τα παιδιά, από τη δική τους σκοπιά είναι ιδωμένη η ιστορία. Και φυσικά στο μυθιστόρημα σε κανέναν δεν ρίχνουν "ανάθεμα", ούτε καν ίχνος, ακόμα κι αν τα παιδιά υποφέρουν. Η σεξουαλικότητα και του ίδιου του νεαρού αφηγητή, άλλωστε, όσο αυτή περιγράφεται, αντανακλά εντέλει μια "διάχυση",την κρυφή τότε, το 1967, και πολυσυζητημένη σήμερα διάχυση».

Στις προσωποκεντρικές –όπως εν πολλοίς δηλώνουν και οι τίτλοι τους, «Ψευτογιώργος» (!), «Αλίκη», «Μιμή», «Αντώνης»– ενότητες, οι περισσότερο ή λιγότερο σταθερές θεματικές των έργων του Γιώργου Συμπάρδη συνομιλούν με νέες, μεταθέτοντας το κέντρο βάρους, την οπτική του αφηγητή, εμπλουτίζοντας αναπάντεχα τη διήγηση, δίνοντας απροσδόκητες τροπές, συμπεριλαμβάνοντας νέες περιγραφικές εμμονές – για παράδειγμα τις οσμές ή τους χώρους ατομικής καθαριότητας:

> Τον θυμόμουνα, γιατί τον σκεφτόμουνα, κι ήταν σαν να τον βλέπω να κάνει μέσα στο μπάνιο των γονιών μου την ανάγκη του και τον μύριζα ακόμη και μετά από πολύ καιρό, όχι μόνον, κι όχι τόσο από τη μυρωδιά του σώματος και των εκκρίσεων, όσο από ένα δικό του μπουκαλάκι Pino Silvestre, που ακόμα και κλειστό, με το καπάκι καλά βιδωμένο, έστελνε και μέχρι σήμερα στέλνει και αδιάλειπτα απλώνει, από το ράφι που το παράτησε φεύγοντας, έστω και ξεθυμασμένη, την ανάερη δήλωση της παρουσίας του.

Η πλοκή είναι και σε αυτό το βι-

www.clipnews.gr

the books' journal

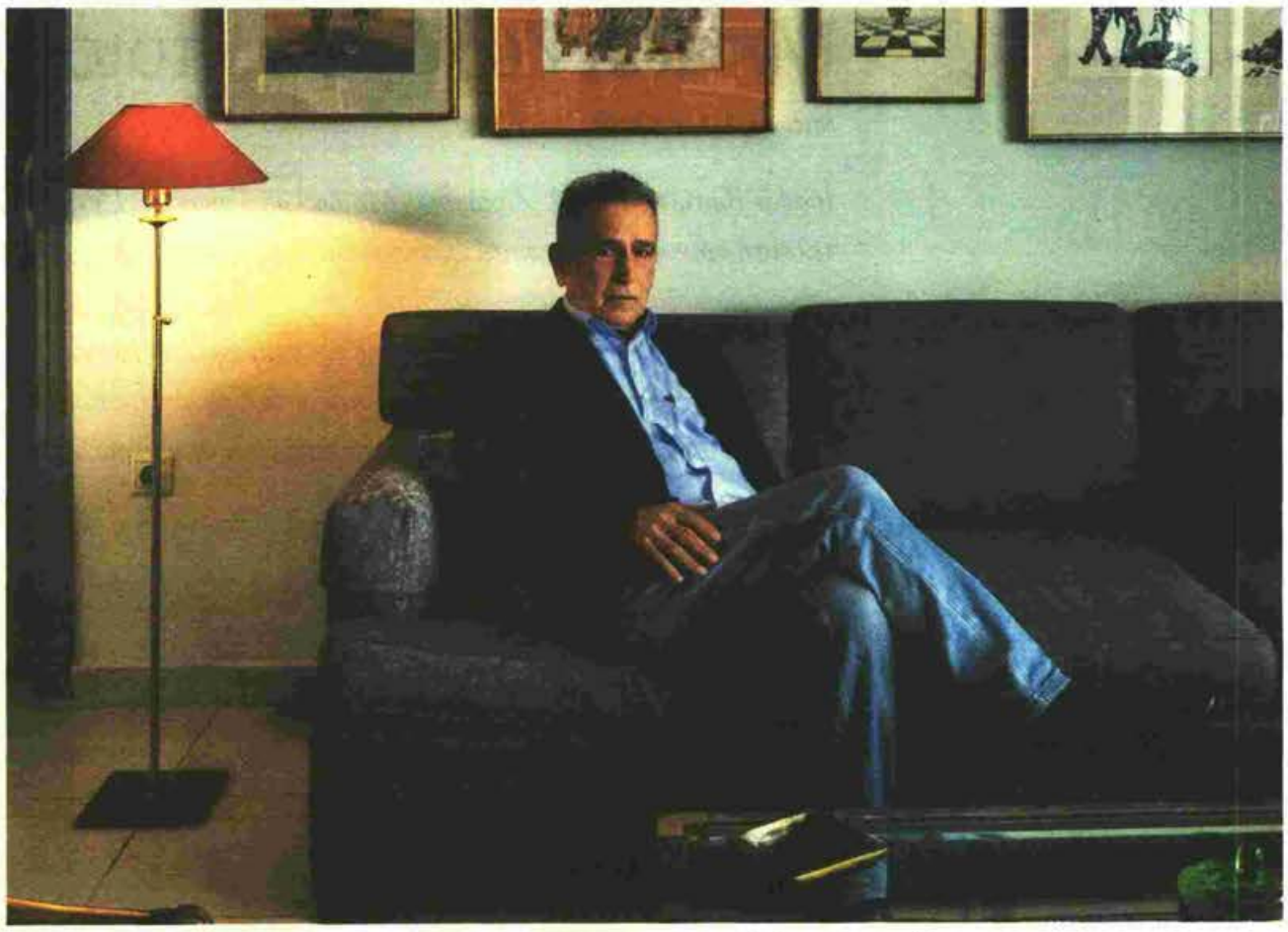
Είδος: Περιοδικό / Κύριο / Μηνιαίο / Βιβλίου
Ημερομηνία: Τετάρτη, 01-11-2023
Σελίδα: 80,81 (2 από 2)
Μέγεθος: 1604 cm ²
Μέση κυκλοφορία: Μη διαθέσιμη
Επικοινωνία εντύπου: 210 6450006

Λέξη κλειδί: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

βλίο εξαιρετικά καλοδουλεμένη, καλοζυγιασμένη όσο και μοντέρνα, χωρίς να διστάζει να αναμετρηθεί και με το ελλειπτικό σχήμα.

Τι γίνεται όμως με σύγχρονο της διήγησης πολιτικό γίγνεσθαι; Ο εξωτερικός παράγοντας; Η πάλη για ελευθερία στα μαύρα χρόνια της δικτατορίας; Υποτάσσεται ο ιστορικός χωρόχρονος στον αφηγηματικό; Σχετικοποιείται; Η λογοτεχνία βεβαίως δεν κάνει Ιστορία. Εφόσον όμως επιλέγεται η συγκεκριμένη περίοδος αναπόφευκτα ζυγίζεται ως επιδραστικός παράγων της μυθοπλασίας.

Αναλογικά, τη μυθοπλασία καθορίζουν και οι ψηφίδες που συγκροτούν το μεταποιημένο αφηγηματικό κοινωνικό πλαίσιο. Η αστυγραφία στη Σόλωνος, η Ιπποκράτους, η πλατεία Ομονοίας, οι στενοί κάθετοι δρόμοι στο κέντρο της Αθήνας. Επίσης, οι συνομιλίες που αφορούν το άμεσο πολιτικό παρελθόν των γονιών του ήρωα, οι αναφορές σε συναδέλφους των μεγαλύτερων που κρύβονται, τα μισόλογα για την αυστηροποίηση των μέτρων στο τότε αεροδρόμιο του Ελληνικού ή για το αποτυχημένο κίνημα του τότε βασιλιά ή για ύποπτα βιβλία τυλιγμένα σε εφημερίδες στο πατάρι. Οι κοφτές, σχεδόν βαριεστημένες κουβέντες στους νεανικούς διαλόγους για τη σχολή «που είχε γεμίσει χαφιέδες» ή για τους «άγνωστους τριαντάρηδες που σ' έπαιρναν στο κατόπι», για τα τρικάκια που πέφτουν στους δρόμους έξω από τη Νομική με το σύνθημα «Κάτω η χούντα», για κάποιες συλλήψεις.

Ντίνα Κουμπούλη

Ο Γιώργος Συμπάρδης στην Αθήνα, Νοέμβριος 2023. Φωτογραφία της Ντίνας Κουμπούλη.

ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ, Ο ΕΡΩΤΑΣ

Είναι ένα σκηνικό υπαινικτικό, σίγουρα αποδραματοποιημένο που στο μυθιστόρημα του Γιώργου Συμπάρδη αντιλαμβάνεται και μεταφέρει περισσότερο η γλώσσα των μεγάλων! Για ποιο λόγο επέλεξε αυτόν τον τρόπο, εξηγεί ο συγγραφέας:

> Ο λόγος είναι απλός: Αφαιρώ όσα στοιχεία βρίσκονται στην περιφέρεια και περιορίζω την αφήγηση στα ουσιώδη που φιλοδοξώ να αναδείξω, στη μεθοριακή ηλικία του ήρωα και στον ακατάληπτο και θολό βυθό του οικογενειακού του περιβάλλοντος.

Έτσι η γλώσσα κάθε πολιτικής ή ιδεολογικής ανησυχίας θα παραμείνει γλώσσα «ακατάληπτη» για τον τότε νεαρό φοιτητή της Νομικής και τους φίλους του. Στις δικές του περιπλανήσεις αλλού παραμονεύει ο κίνδυνος και ο φόβος για ελευθερία κι αλλού πραγματώνεται η δική του αντίσταση.

Στην ερωτική (αλλά και στην ιδεολογική) *διάχυση*, οι αποσιωπήσεις αλλά και οι παρεκκλίσεις αρθρώνονται στη γεωμετρία του τριγώνου. Τα πρόσωπα στις τρεις γωνίες μπορεί να αλλάζουν. Ο μυστηριώδης τρίτος άνθρωπος που μπαινόβγαινε στο σπίτι των γονιών του ήρωα εναλλάσσεται με την κοπέλα που υποφέρει από στραβισμό και συνάπτει μια πρωτόλεια σαρκική σχέση με τον αμφίθυμο ερωτικά φοιτητή. Στο ίδιο σχήμα ανασυντάσσονται και λειτουργούν οι οικογενειακές, οι συγγενικές και οι φιλικές σχέσεις. Στο ίδιο σχήμα δοκιμάζεται και η αμφιθυμία του συγγραφέα.

Προστατεύει τελικά ο Συμπάρδης τη νεότητα του ήρωά του, τα αμήχανα βήματα, τις συγκαλύψεις, τις προσπεράσεις του; Ή μήπως τον εκθέτει στο σκληρό φόντο μιας βουβής στα χρόνια της δικτατορίας πλειοψηφίας, σε μια αριστοτεχνική αλλά αποκαλυπτική ανατομία και κοινωνικού χαρακτήρα της χώρας; Ή μήπως στοχεύει και στα δύο;

Ο Γιώργος Συμπάρδης δεν είναι ένας συγγραφέας που κολακεύει τον αναγνώστη. Περισσότερο τον διεκδικεί σε ένα ταξίδι απαιτητικό. Όπως και στα προηγούμενα έργα του, έτσι και σε αυτό το μυθιστόρημα διαβάζουμε έναν μακροπερίοδο λόγο –που ουδέποτε περιαυτολογεί– που με δεξιοτεχνία μπορεί να ελίσσεται ακόμα και σε ολόκληρη την έκταση μιας παραγράφου, δίχως παύσεις. Η ανάγνωση προϋποθέτει συγκέντρωση και προσοχή.

«Γράφοντας και σκίζοντας και πετώντας και ξαναγράφοντας μετά από καιρό φτάνεις σε μία γλώσσα, τη δική σου, από την οποία αργότερα, όσο και να προσπαθήσεις, είναι αδύνατον να ξεφύγεις», εξηγεί ο Συμπάρδης. «Στην *Πλατεία Κλαυθμώνος* είχα και μια πρόσθετη έγνοια, να μην ξεφύγω από το λεκτικό της εποχής στην οποία τοποθετείται η αφήγηση (τέλος της άνοιξης του 1968), να μη χρησιμοποιήσω λέξεις ή εκφράσεις νεότερες, σημερινές».

Ο λόγος του Συμπάρδη είναι στιβαρός. Ανατέμνει με αφηγηματική οξυδέρκεια τα αδιέξοδα, προτιμά τη στάση περισσότερο παρά τη μετακίνηση/περιπλάνηση, ξεφλουδίζει το αιρετικό, ξεγυμνώνει ενίοτε τη φτώχεια του εαυτού, αποστρέφεται το στόμφο, συχνά και τη διατύπωση μιας υψηλής έντασης. Ορισμένες φορές, ως παντοδύναμος αφηγητής, κλέβει την ανάσα των ηρώων του. Τους επιστρέφει στο κέντρο τους:

> Ποτέ αθώος, ας το ξεκαθαρίσω. Ούτε πριν ούτε, πολύ περισσότερο, εκείνο το βράδυ. Είχα ήδη μάθει πολλά, κανείς από τους δυο τους δεν γύρισε να μου πει τι γίνεται στην πλατεία Κλαυθμώνος, ήξερα από μόνος μου. Τα καλά παιδιά, τα μελετηρά των πρώτων σειρών της Σόλωνος και της Σίνα, που, καθώς περνούσαν οι μήνες, ολοένα και λιγόστευαν, με είχαν χάσει. Υποχρεωτικά υπάρχουν ορισμένα κενά στην αφήγηση. Σ' το λέω γιατί υπήρξαν ημέρες, όπως υπήρξαν και κάποιες νύχτες, που περιπλανιόμουν χωρίς τους φίλους, που στεκόμουνα μπροστά σε βιτρίνες αναζητώντας στις παραμικρές κινήσεις και στα χαρακτηριστικά των αγνώστων αντρών που έρχονταν απρόσκλητοι να σταθούν δίπλα μου τα σημάδια. Δεν ήταν μόνον ο Πέτρος, ο Παύλος και ο Ανδρέας που υπαινίσσονταν συναντήσεις τους με άλλα πρόσωπα, με κάτι κορίτσια που δεν είχα γνωρίσει, και που καμιά φορά εξαφανίζονταν οι πονηροί, ήμουνα, όπως καταλαβαίνεις, κι εγώ πονηρεμένος. Έμαθα κι εγώ στο μεταξύ να αποσιωπώ, να κρύβω. ■

www.clipnews.gr